



La Femosa

Núm 165

ARTESA DE LLEIDA juliol-agost 1996

Revista d'opinió i informació local

La Femosa

Juliol-Agost [165, 1996]

Edita l'Agrupació
Cultural *La Femosa*,
carrer dels Gallarts, 7,
25150. Artesa de
Lleida.

*

Aquesta
publicació local
rep el suport de:



Generalitat de
Catalunya
(Dept. de Cultura).



Diputació de
Lleida
(Institut d'Estudis
Ilerdencs).



Ajuntament
d'Artesa de Lleida.

Els articles que apareixen a
les pàgines de *La Femosa*
reflecteixen únicament
l'opinió de llurs signants.

2a. època.
Dipòsit Legal:
L-264-1981.

PÒRTIC

Podríem dir que ens sentim incòmodes sempre i quan, algú, ens vol encasellar, com a grup, dins d'uns determinats corrents polítics. Ho hem repetit fins a l'avorriment: nosaltres, «*La Femosa*», com entitat, som completament independents de qualsevol partit o grup polític, encara que això no comporta, és clar, que com a persones individuals que som, cadascú tingui la seva ideologia política i, fins i tot, les seves simpaties (no diem militància, que també podria ser) polítiques. Per ser soci de l'Agrupació Cultural «*La Femosa*» no s'ha demanat mai a ningú si és d'esquerres o de dretes, simpatitzant d'aquest o d'aquest altre partit.

Les persones, sòcies o col·laboradors de «*La Femosa*», només ho som perquè aquesta agrupació, des dels seus orígens, ha treballat només de cara a la cultura del poble, del nostre poble, i d'aquest país.

Al nostre poble, sortosament, hi ha altres grups culturals, que amb la mateixa independència nostra, treballen en altres camps de la cultura diferent al nostre (*Grups de Joves, Alternativa Ecologista, Associació de Dones etc.*). En tots aquests grups hi ha persones més o menys polititzades en el sentit de ser simpatitzants o no d'algun grup o partit polític, però això no importa, no vol dir res dins la tasca que fan. Cal que l'associacionisme, cultural o esportiu, encara que dins dels seus socis o, fins i tot, en els seu quadre directiu, hi hagi persones influents en l'actualitat (o en alguns moments) dins la política municipal, cal, com deïem, que no siguin titllats de sectaris. Les entitats cultural, d'esbarjo o de qualsevol altre tipus, per tots els efectes, són associacions independents, les quals treballen només pels interessos dels seus associats i pel bé comú de tota la comunitat artesenca. I gràcies que hi siguin!

Els polítics, tant els d'àmbit local, com els que governen el país, sempre han intentat (potser és una cosa legítima) atraure cap a les seves files les simpaties de les associacions, ja que voldrien que la seva tasca de govern fos acceptada i, fins i tot, ponderada per aquestes. Nosaltres això no ho critiquem, no som polítics. El que nosaltres hem intentat dir, amb tot això, és que volem que se'ns respecti com cal la nostra opinió, pel fet mateix que som, per tots els efectes, una agrupació cultural independent.

LA FEMOSA CUINA

RATASIA DE NOUS

Ingredients

4 l. d'anís
4 nous tendres xafades
2 nous moscades xafades
2 anisos estrellats xafats
2 canuts de canyella
1 puny de matafaluga
1 puny de saliandra
800 grs. de sucre

En una garrafa es barrejaran tots els ingredients. S'acostuma a fer per Santa Magdalena (la nou i l'avellana plena) i es deixa reposar com més millor, s'aconsella un any.



ARRÒS AL FORN

Ingredients

1/2 kg. d'arròs
1/4 kg. de pernil salat
Una pastilla "d'avecrem"
Una fulla de llorer
1 pot de quilo de tomata
Oli, alls, ceba
Formatge rallat

Es fa bullir l'arròs amb aigua, all, llorer i bastant de sal. Es passa per aigua freda i es deixa escórrer.

En una paella se sofregeix una mica de pernil tallat a trossets, es treu i amb el mateix oli es fregeix la ceba, a continuació s'afegeix la tomata, la pastilla "d'avecrem" i els alls.

En una plata de forn posarem l'arròs, damunt el pernil i per últim el sofregit.

Es gratina al forn amb el formatge ratllat i una mica de mantega.

BON PROFIT

Í N D E X

PÒRTIC	3
LA FEMOSA CUINA.....	4
NOTES I NOTÍCIES.....	6
MUSEU LOCAL ARQUEOLÒGIC	10
	<i>Per A. Costafrada</i>
JO SÓC:	13
	<i>Per Anna Olomí i Solà</i>
MOTS ENCREUATS	14
	<i>Per M. N.</i>
PARTICIPA, ARA POTSÍ (3)	15
	<i>Per Josep Catapi</i>
VA DE LLENGÜES	16
	<i>Per Eulàlia Solà i Miró</i>
VISITES CULTURALS.....	19
	<i>Per Teresa Reyes</i>
FOLKLORE ARTESENC	24
	<i>Per A. C.</i>



LA PORTADA: Participants del curs de natació d'enguany

NOTES I NOTÍCIES

Reforma de l'enllumenat públic

El Ple de l'Ajuntament del dia 12 de juny reunit en sessió extraordinària va acordar incloure en el Pla Específic convocat per l'Excma. Diputació Provincial de Lleida l'obra de reforma de l'enllumenat públic amb un pressupost de //12.825.817.-// ptes. i que afecta els carrers del casc antic: Bassa, Vileta, Portal, dels Gallart, Castell, Mestre Ginera, Castellans, Fossar Vell, Travessia Fossar Vell, Victòria, Albatàrrech, i Nou.

La subvenció que destina la Diputació de Lleida és de 5.585.569 ptes.

Es preveu que la reforma de l'enllumenat de tot el municipi es faci en tres fases per tal que la seva execució sigui més assequible econòmicament pel municipi.

Inauguració dels vestidors de les Piscines Municipals (22-06-96)

L'obra de construcció dels vestidors de les piscines municipals executada per l'empresa Garrofé S.A. fou inaugurada el dia 22 de juny de 1996 pel President de la Diputació de Lleida, Sr. Josep Grau i Serís.

L'acte que va iniciar-se a les 7 de la tarda, i que també va incloure la inauguració de la zona d'aparcament dels vehicles, va anar seguit d'un aperitiu per tots els presents.



Celebració del Campionat d'Autocross (23-06-96)

Els Amics del Motor d'Artesa, han celebrat enguany una nova edició de les proves puntuables pel Campionat de Catalunya d'Autocrós. Aquesta exhibició automovilística va tenir com a escenari les pistes d'autocros de la Bassa del Pla, i va congregar gran quantitat d'aficionats i curiosos.



Revetlla de Sant Joan (24-06-96)

En un ambient festiu però gairebé mancat de qualsevol element tradicional, excepte els petards que llençaven la quitxalla, la revetlla de Sant Joan va consistir únicament en una sessió de ball a la pista poliesportiva a càrrec del grup artesenc **Els Tartanys**. El grup de joves foren els encarregats del servei de bar.



Aprovació del Padró d'habitants a 1 de maig de 1996 (27-06-96)

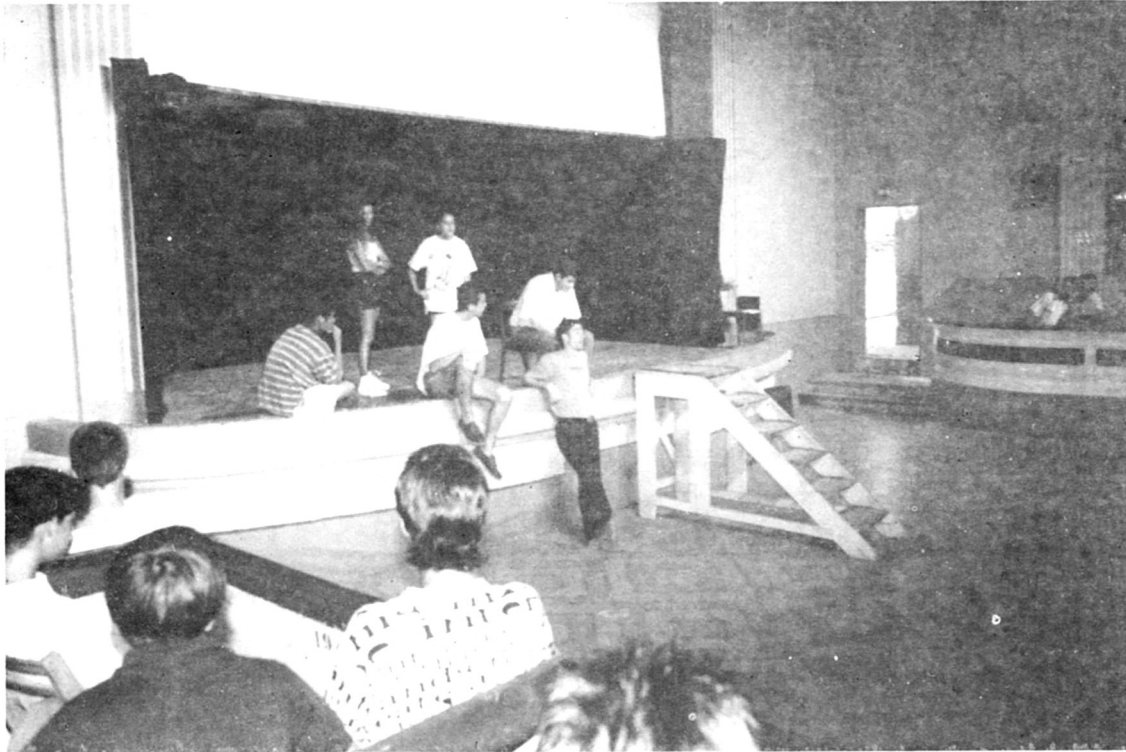
Durant el mes de maig s'ha dut a terme a tot l'Estat Espanyol els treballs de renovació del Padró Municipal d'habitants.

Pel que fa al nostre municipi un cop efectuats els càlculs corresponents hi ha a Artesa a 1 de maig de 1996 una població de dret de 1.212 habitants, repartits en 608 homes i 604 dones. Dades que han estat aprovades pel Ple de l'Ajuntament del dia 27 de juny de 1996.

Revetlla de Sant Jaume (27-07-96)

El dissabte dia 27 de juliol, tot i que fora de lloc, atès que Sant Jaume no és festiu, però amb la finalitat de fer una revetlla el màxim de popular i participativa, es va celebrar La Festa del Fanalet. L'Associació de Pares d'Alumnes va col.laborar en l'organització de la processó, que va anar des del carrer Sant Ramon, on va encendre's la foguera que va servir per il.luminar tots els fanals, fins a la pista poliesportiva on el grup "Aquari 2" va posar la nota musical. El servei de barra va estar a càrrec del grup de tennis taula d'Artesa de Lleida.

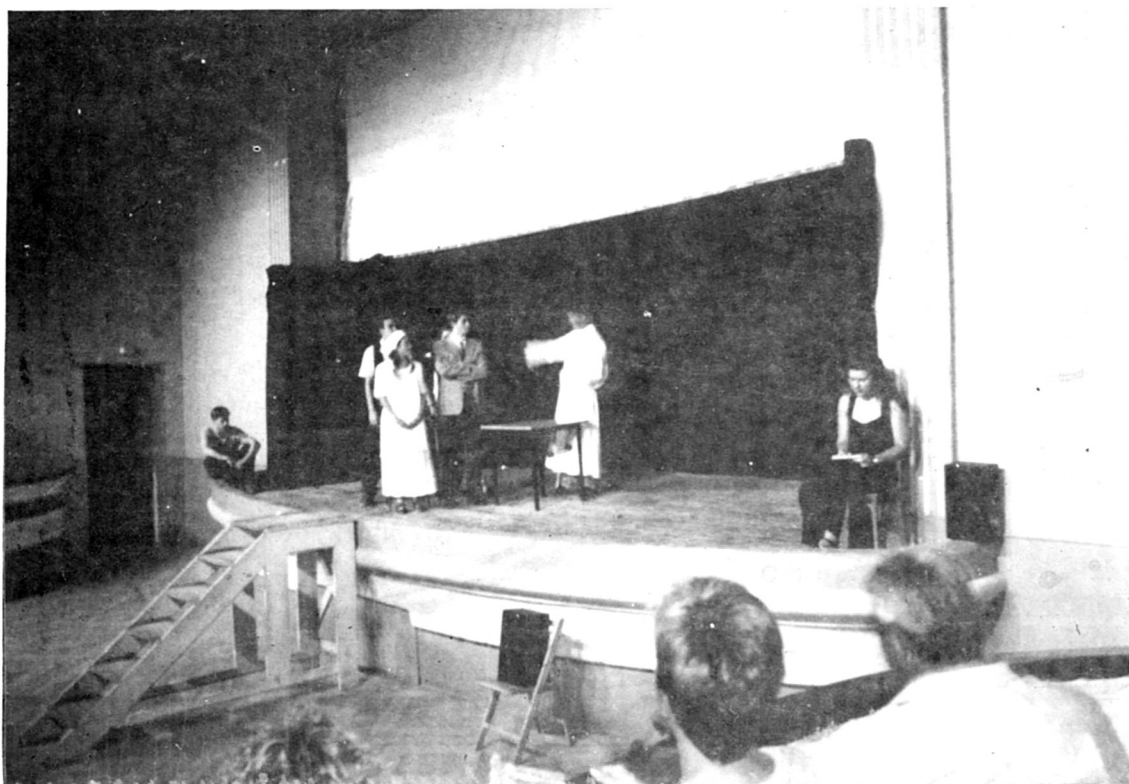




Representació teatral (28-07-96)

Un grup de joves, membres de l'Associació de Joves d'Artesa de Lleida (AJALL), van posar en escena l'obra «Sis autors en cerca d'uns personatges» de la mà del director Marcel Niubó.

Sis mesos d'assajos i preparació van aconseguir arrencar més d'una rialla del públic i molts aplaudiments, uns degut a la bona representació i altres per ser actors de casa nostra, que han tingut l'atreviment de posar-se damunt l'escenari sense cap altra finalitat que passar-s'ho bé i fer-nos-ho passar bé.



MUSEU LOCAL

ARQUEOLÒGIC

Una història personal (2)

LA FEMOSA, agost-setembre del 1970. Amb el títol «Artesa Arqueològica» hi ha reproduït el mapa del terme d'Artesa on s'hi assenyalen tots els «poblats» localitzats fins llavors. 1- Roques de Castelló. 2- Sant Espertit. 3- Roques del Monjo. 4- Serra del Baluard.

5- Tossal de l'Ambrosi. 6- Els Colomers.

A la pàgina següent, hi ha un dibuix d'una punta de llança i el text diu així: «Aquesta peça de sílex blanc que reproduïm ací, és una punta de llança de 8 cm. de llargada per 3'9 cm. d'amplada màxima. Va ser trobada per Joan Serra a l'espona d'un bancal trasellat de poc a Grealó.»

« No cal dir que la peça, excepcional, enriqueix considerablement el dipòsit de materials arqueològics de què disposem tot i esperant el desitjat MUSEU ARTESENC D'ARQUEOLOGIA.»

De fet, aquesta punta de què parla l'article, que nosaltres coneixem com la «punta de Grealó» (malauradament fora de context), és realment una peça d'excepció. Llavors ja ens va cridar l'atenció la seva bellesa, però no podíem ni remotament sospitar que fos una peça pertanyent al Paleolític Mitjà de la més pura tècnica mostariana. Per les seves característiques, ha estat reproduïda en més d'una publicació.

L'any 1970, va estar l'any decisiu per la realització del museu, d'una part hi ha el descobriment del poblat Ibèric de Margalef (que ja en parlarem més avall) i de l'altra la construcció de l'edifici nou de Casa de la Vila, la qual cosa permetria adequar els baixos per fer a la instal·lació, d'una manera escaient, les vitrines.

A finals de l'any 1969 va estar nomenat com a nou alcalde d'Artesa, Salvador Jové, aquest, després d'un temps de regir l'Ajuntament (ja seria dimís del 1970) volent conèixer de prop totes les

entitats que funcionaven llavors al poble, va fer un gest que ens va agradar (almenys en la qüestió que ens atenyia de més a prop): Va demanar hora i dia per entrevistar-se amb la Junta de l'Agrupació Cultural «La Femosa», però no a Casa de la Vila, sinó a la mateixa seu de la nostra entitat. El dia que va venir a la seu de «La Femosa» (a la Biblioteca del "Hogar del Productor"), hi érem presents algunes persones, a més dels membres de la Junta. Entre les coses que li vam demanar com a més prioritàries, era que ens reservés un raconet al nou edifici de

l'Ajuntament per a encabir-hi alguna vitrina on poder exposar, permanentment, els materials arqueològics que guardàvem i que, en part, ja estaven exposat a la vitrina que teníem a la Biblioteca. Ens va sorprendre la bona acollida que per part del Jové va tenir el nostre prec, ja que aquest ens va dir, més o menys: «A l'edifici del vell Ajuntament, a baix, hi havia unes voltes de pedra, que jo tinc molt d'interès en conservar. Aquests baixos, convenientment adequats, podrien ser un marc ideal per a un museu d'arqueologia». El Salvador Jové (que era amant de la cultura) això del museu s'ho va prendre com un repte. Tot seguit es va posar fil a l'agulla.

Per molt que hi he pensat, no puc recordar si aquesta conversa amb el Jové, la vam tenir abans o després del descobriment del poblat ibèric de Margalef; si a la visita que va fer-nos, ja li vam ensenyar alguns dels materials arqueològics que havíem recuperat a Margalef, segurament que no, però, fos com fos, el descobriment d'aquest poblat va estar decisiu per omplir de contingut el nostre museu, i és per això que en parlaré d'una manera especial.

El poblat ibèric de Margalef (que no hem de confondre amb les restes del poblat medieval de Margalef), va ser descobert pel Casimir Gallart, al mes d'agost del 1970. Després d'algunes prospeccions de superfície per esbrinar la relativa importància d'aquest assentament ibèric, vam anar-hi a fer les primeres excavacions, si no recordo malament, el segon diumenge de setembre d'aquell mateix any. Mai no havíem fet cap excavació. Tot allò, per a nosaltres, era nou i, per això mateix, portèvem l'excavació amb tota cura, mirant que res ens passés per alt. Porgàvem, fins i tot, la terra que fèiem, per no perdre ni un trosset de terrissa, però, fet i fet, les troballes, les engrescadores troballes, i la gran quantitat de fragments de ceràmica que sortien van desbordar la nostra bona fe. Aviat vam anar més darrera la peça que a fer una excavació amb cara i ulls. Els materials recuperats a Margalef van ser, per a nosaltres, com a trofeus valuosíssims. Hi havia diumenges que, al poblat de Margalef, hi havia més de vint-i-cinc artesencs entre els que excavàvem i els que hi venien només per curiositat o amb bona intenció d'ajudar una mica i és que, Margalef, aquella temporada (pel nostre mateix engrescament) es va fer molt popular.

A LA FEMOSA (octubre-novembre del 1970) hi llegim:

"Gairebé podem dir que les troballes d'aquests dos mesos darrers, a les excavacions del poblat ibèric de Margalef, terme de Torregrossa; han estat sensacionals." «Si bé estàvem orgullosos de tot allò que estàvem arreplegant pel futur MUSEU ARQUEOLÒGIC D'ARTESA, teníem una mica de complex perquè ens mancava peces de ceràmica senceres. Ara, aquest complex ja no té raó d'ésser, ja que a Margalef n'hem trobat unes quantes de molt bones. I no solament ceràmica en el sentit de gerres, tasses o plats, sinó, fins i tot, ceràmica per a fins industrials (indústries casolanes) com són els pesos de teler de diferents tipus o projectils de fona. A Margalef també hem trobat un molinet casolà de xafar gra en molt bon estat, dos morters i uns quants percussors o mans de morter de pedra.» L'hivern del 1970-71, l'Antoni Llussà, de Puigverd, va trobar en una gravera de la serra de la Pena, unes set o vuit urnes funeràries, totes juntes (xafades) fent un petit muntet. Per a nosaltres allò semblava clar que, aquelles urnes, havien estat llençades allà per la gent que feia extraccions de grava i que, de tant en tant, mentre avançaven en les seves extraccions, els anava sortint alguna d'aquelles urnes i que, un cop comprovat que no contenien res de valor eren llençades al mateix lloc.

Al pla on teòricament hi havia d'haver la necròpolis d'incineració, no hi havia cap senyal visible d'aquesta, ni a dalt del pla (on només hi havia timons i argelagues) ni al tall de la grava, d'uns tres metres d'aixecada i de més de cent de llargada. Com que a la nostra col·lecció d'arqueologia no teníem res de semblant a les urnes trobades per l'Antoni Llussà, i com que, per l'altre costat, ja ens atansàvem a la data prevista per la inauguració del Museu, vam decidir provar sort i anar a excavar, d'una manera sistemàtica a sobre de la gravera de la Pena. Vam començar al tall mateix de la grava, excavant la terra vegetal plena de pedruscall que hi havia per sobre, tot avançant cap dins del pla amb una amplada d'uns dos metres. Ja feia més de dues hores que excavàvem quan va aparèixer la primera urna. Aquell diumenge en vam trobar tres i una dotzena més en els diumenges que van seguir. La necròpolis de la Pena (molt ben estudiada per J. Gallart i E. Junyent, 1979) pertany a la Primera Edat del Ferro, entre sis i set-cents anys abans de Crist. Ara, pel futur museu, ja gairebé teníem de tot.

EL MUSEU

No era fàcil (als vols de 1970) poder-se imaginar la construcció d'un museu arqueològic a Artesa de Lleida; no era fàcil perquè les lleis que llavors imperaven no ho permetien. En un règim tan centralista, només hi podia haver el «Museo Nacional» a Madrid, on anirien a parar les peces millors d'arreu de l'Estat, i els museus dits «provinciales» que agombolarien tots els materials de cada província. No hi havia cap mena de lloc pels als museus locals i, menys encara, pels poblets com el nostre. La decisió de Salvador Jover de fer un museu arqueològic a Artesa va ser tot un atreviment. D'un començament es van destinar les dues naus estretes i allargades que hi havia als baixos de l'edifici vell i que fins llavors havien estat destinades, una part a escorxador de xais i l'altra com a presó, però que ja feia molt anys que no servien ni per una cosa ni l'altra. Adecentant aquest lloc per a instal·lar el Museu, va costar les seves raons; no tothom hi estava d'acord. Al marge de la polèmica (i al cap dels anys tothom ho ha reconegut), el marc del Museu va quedar d'allò més encertat.

Recordem que les obres del museu s'anaven realitzant paral·lelament a les obres de la nova Casa de la Vila. La intenció de l'alcalde Jové era aprofitar la vinguda del governador a inaugurar el nou edifici per fer-li inaugurar també el museu ja instal·lat, presentant-lo així, d'una manera oficial, com un fet del tot consumat.

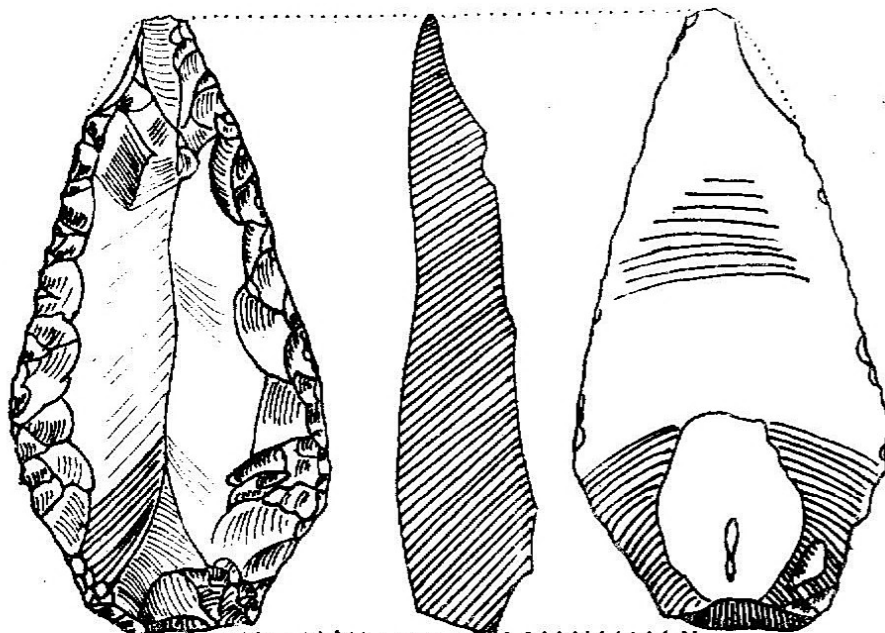
El Museu, Local, Arqueològic d'Artesa, va inaugurar-se, doncs, d'una manera oficial el 18 de juliol (llavors tot s'inaugurava per les mateixes dates) de 1971. Hi havia 8 vitrines, tres a cada costat de la nau més llarga, i una a cada punta.

A la nau més curta hi havia àmfores i tenalles, el molí rotatori de Margalef i una paret feta amb toves del mateix poblat ibèric. Les vuit vitrines estaven atapeïdes de tota mena de materials arqueològics que anaven des del Neolític fins al món romà. L'altra part (la part nova) que avui també és museu, havia de ser el magatzem de l'Ajuntament. Al museu s'hi entrava per la porta petita que dona a la travessera del Fossar Vell.

Els mesos que van seguir van estar d'un agran activitat, ja que tots els aficionats a l'arqueologia de totes les nostres comarques, van venir-lo a visitar i a assabentar-se de com «ens l'havien deixat fer». També de seguida va venir Joan Maluquer de Motes i l'Emili Junyent que llavors feia la seva tesi doctoral, per estudiar tots els materials de Margalef.

L'alegria, però, no va durar gaire, aviat van començar a sorgir els problemes amb els estaments oficials, però d'això ja en parlarem un altre dia.

A. Costafreda



Punta mosteriana de Grealó, grandària natural

JO SÓC:

L'alegria:

Juganera, cridaira, nerviosa
enfilall d'acords animen la festa.
Simpàtica, amable i curiosa
sols ric...i ric..., tinc ganes de gresca.

Espurnes dansaires als ulls guspiregen
roja cabellera segueix el compàs,
cançons i rialles no minven ni agregen,
el ritme accelera els sentits bategants.

M'endinso pels porus, et tibo la pell.
em guia la força de la vida tendra
jo sóc l'alegria faig el món més bell.

El caliu del foc s'ha fós en la cendra
tot l'humor del joc se n'ha anat com l'aire
l'olorós flascó resta sense flaire.

*A poc a poc creix una nova raresa.
per tots coneguda amb el nom de...*

La Tristesa:

Solitària, enyoradissa, maldestra
m'arralleix vora el foc en el vell balanci
habito la fosca fitant el destí.
On deu raure el bell goig de les nits de festa?

Entra pel vidre la llum apagada
del groc fanalet i la nit estelada;
algú em crida, sembla una ombra sola
és el vent queixós que arreu s'escola.

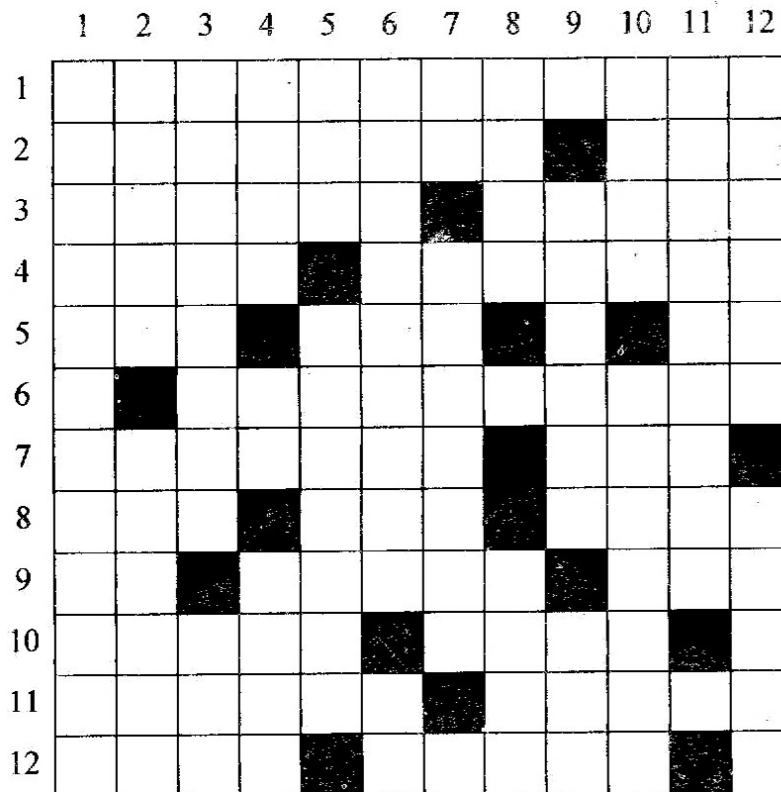
Em pesa a l'esquena, un manyoc de plors
contemplo les penes que abans eres flors.
Jo sóc la tristesa faig el món més vell.

Però el joc recomença amb aire novell,
el passat revifa, recordo el perfum
d'aquell flascó tendre convertit en perfum.

MOTS ENCREUATS

HORIZONTALS

1. Llista de bisbes d'una diòcesi. 2. Astrònom francès gran descobridor d'estels i constel·lacions. Gran ciutat del Marroc. 3. Sobtat canvi d'ànim. Nom de ciutat i de cert color. 4. Prefix grec que significa "gos". Sota el cor, evidentment. 5. Acompanya al llamp. Al revés, ciutat de França, capital del Lionès. Cinquanta. Dos romans. 6. Consonant. Peça de vestir dels cavallers, o també trampa, engany. 7. Al revés, garrepa, gasiu. Sistema monetari europeu. 8. Mot llatí normal en una transcripció. Referent al vi. Títol de noblesa anglès equivalent al de comte. 9. Símbol del cesi. Paraula anglesa que precedia a molts bars. (...) Tse, fundador del taoisme. 10. Al revés, faig un tastet. Egua. Consonant. 11. Individu d'una certa tribu de l'Àfrica. Que tenen rareses. 12. Terra voltada d'aigua. Cinc romans. La segona.



VERTICALS

1. Instrument per a constatar la presència elèctrica. 2. Regió muntanyosa al SE de l'Àsia Central. Part de la flor. 3. Contrari al culte de les imatges. Sistema General Laic. 4. Nom vulgar del joc de pilota a mà i de paret. Símbol de l'argó. Creador del parc que porta el seu nom a Cambrils. 5. Cent dues. Pintor valencià que conreà temes bíblics. 6. En femení, individu que habitava la Garrotxa. Al revés, nom de consonant. 7. Llenguatge de programació. Part del terciari. Cinc. 8. Allà, per l'esquerra. Consonant. Poble escampat i perseguit al SO d'Àsia. 9. Consonant. Al revés, por causada per un gros perill. Grup terrorista que no se sap qui el va formar. 10. Dispnea. Bisbe de Trèveris, ambaixador de Carlemany. 11. Per a protegir el genoll. Vocal. 12. Persona esquerpa, salvatge. Llei que regula el sistema educatiu espanyol.

[Solucions a la pàgina 26]

PARTICIPA, ARA POTS! (3)

2. Associacions Esportives (UNESCO 25/91)

2.1 Associacions de pilota petita: *Club de Billar Artesa de Lleida*.

Que un poble de mil i escaig habitants tingui un club de billar, a banda de la corresponent sorpresa, obliga a l'estudiós a anar més enllà de la simple descripció i a buscar les causes d'aquest rar fenomen. El billar clàssic, no el ianqui dels foradets del Newman i del Cruise, no és un fenomen habitual d'aquestes contrades, tret de la capital del Pla d'Urgell on el trinomi poma-vestits de paper-billars de l'Amistat creen una xarxa altament interconnexionada que explica després d'una anàlisi profunda les virtuds i els defectes d'aquella ciutat on les vaques, creia algú, pasturen i ensenyen el cul.

Després d'una búsqueda en fonts erudites sobre el fenomen associat al billar [Luján, N. (1993), Jugant amb les tres boles, Ed. Ateneo; AAVV. (1994), la perniciosa influència del billar en La grandeza de España, Ed. ABC], l'explicació més creïble és la següent: aquest esport no olímpic neix bé de classes benestants rurals, sota l'ombra d'un casino vell de cortines envellutades, on socis desvaguerosos hi juguen mentre altres dormen plàcidament davant una tassa de cafè, bé del que abans s'anomenava llocs de vici i perdició, associat a tavernes rònegues, jocs d'atzar i negocis carnals.

Entenc que relacionar els dos supòsits anteriors amb l'existència del *Club de Billar Artesa de Lleida* pot escandalitzar a més d'un; jo mateix m'he quedat gelat en seguir el fil lògic de les fonts citades anteriorment. Humilment crec que hi ha una tercera via que pot explicar la implantació d'aquest joc: degut al seu tarannà pacífic i calmat, degut a ser un joc-esport de precisió i complexos càlculs matemàtics (rotació, angle incident i angle reflexiu, etc.), aquest joc pot progressar fàcilment en ambients propicis de microclima serè com és el cas d'Artesa.

Sigui quina sigui la relació del billar amb Artesa, el cert hores d'ara és que hi ha un club amb local social, dotat de moderna tecnologia per a la competició, que funciona. Potser podria funcionar més bé, més obertament, més de cara al públic, com els esports aeris (paracaigudisme, ala-delta, etc.) posem per cas, però segurament llavors perdria aquell to íntim, secret i tranquil que encara ara porta associat.

Només per acabar, una petita reflexió: si altres jocs de taula tenen una vessant clarament intel·lectual com els escacs, crec que no es pot deixar passar l'oportunitat, degut a la manifesta relació ja esmentada matemàtiques-carambola, d'oferir el Club de Billar i l'Ajuntament, ara que estem en això de l'Ensenyament Secundari Obligatori, un crèdit matemàtic del billar. Amb aquesta iniciativa i d'altres que en podrien seguir tindriem ràpidament un brillant institut que faria d'Artesa de Lleida la capital de tota la Baixa Vall de la Femosa.

Josep Catapí
Tècnic en Gestió Cultural

VA DE LLENGÜES

Sovint quan reflexiono sobre la llengüa catalana m'assalta el dubte de quin serà el seu futur.

Perquè una llengüa tingui assegurat el seu futur, s'han de complir dues possibilitats:

1. Ha de tenir darrere un estat i administració ben estructurada que la protegeixi i la consideri llengua oficial i pròpia.

2.-Els ciutadans l'han d'usar en tots els registres i situacions, ha de ser la llengua vehicular d'ús comú i habitual

Quin és però, el marc legal de la nostra llengua?

L'estatut d'Autonomia, que es troba dins del marc legal de la Constitució Espanyola diu :

article 3.1. "La llengua pròpia de Catalunya és el català."

article 3.2. "L'idioma català és l'oficial de Catalunya, així com també ho és el castellà oficial a tot l'Estat espanyol."

article 3.3. "La Generalitat garantirà l'ús normal i oficial d'ambdòs idiomes, prendrà les mesures necessàries per tal d'asegurar llur coneixement i crearà les condicions que permetin d'arribar a la llur igualtat plena quant a drets i deures dels ciutadans de Catalunya"

Estem per tant, en un estat legalment bilingüe, on es legitima l'ús de dues llengües una de les quals, això sí, és la pròpia, el català. L'altra és el castellà com podria ser el rus o el xinès. Estem lluny, però, de la situació lingüística de Suïssa on hi ha un estat Plurilingüe amb oficialitat territorial. L'Estat com a tal té més d'una llengua, i cada llengua funciona com a única llengua de relació dins del seu territori.

El fet és que la situació legal actual (si exceptuem alguns camps restringits com l'ensenyament), deixa la situació a mans de "l'esforç voluntari de tots" individus i institucions, la possibilitat de fer prevaler la llengua pròpia per damunt de cap altra.

És obvi, però i de tots conegut el fet que no tots els parlants dominen totes dues llengües. Hi ha molta gent a Catalunya que no parla el Català i alguns que "encara" no l'entenen. Fe temps que la Generalitat va engagar campanyes de normalització "La Norma", "El català cosa de tots"...Allí on s'ha incidit més és com deia, a l'ensenyament. Perquè es fa valdre l'article que diu "El català com a llengua pròpia de Catalunya, ho és també de l'Ensenyament. S'utilitzarà com a llengua vehicular i d'aprenentatge de l'Educació Secundària Obligatoria" (art.5.1., Decret 96/1992 de 28 d'abril). Però si un professor/a no vol fer les classes en català, malgrat tenir l'acreditació del nivell C que vol dir que parla i escriu el català correctament, no passa res, és més si no vol fer el nivell C tampoc no passa res.

És clar que no, aquí no passa res, per això estem enquistats en un impàs de desesperança, per això hom arriba a la conclusió que mentre siguem feudataris d'un estat amb una mentalitat tan centralista i tancada com l'espanyola, sempre hi haurà dues llengües oficials i per tant la pervivència legalitzada d'un conflicte lingüístic entre llengües que ocupen el mateix territori. A la llarga aquest conflicte s'ha resolt amb la mort d'una de les dues llengües. D'exemples n'hi ha molts. La fragmentació política de l'Imperi Romà va suposar anys a venir la mort de la llengua llatina, abans però hi hagué un període de bilingüisme (llatí/ llengües romàniques).

Llengua i cultura estan tant interrelacionades que, molts cops, la mort d'una comporta la de l'altra tal com va passar amb els territoris indígenes després del "descobriment" d'Amèrica. A Rússia es va imposar el "marrisme" que feia prevaler el rus damunt de totes les altres llengües territorials. Moltes llengües han desaparegut o bé per imposició d'una altra llengua aliena o bé per contacte amb una altra de més forta.

Actualment se suposa que encara hi ha al món més de 4.000 llengües les quals ens parlen de comunitats ben diferents. Per tant ens parlen d'un **món ric i plural**. Però, per quant temps? M. Carme Junyent, Doctora el Filologia per la Universitat de Barcelona, comenta al seu article "la mort de llengües i cultures" de la revista "El Temps" que "durant el segle XXI s'estingirà el 90 % de les llengües que encara es parlen ara". naturalment entre el 10 % de llengües supervivents hi haurà les actualment majoritàries entre les quals vés a saber si hi serà la catalana, però el que és realment important és l'empobriment cultural i lingüístic del planeta. M. Carme Junyent, en el seu assenyat article continua dient: "... en l'àmbit de les humanitats no hi ha cap "espècie" (llengua o cultura) qualitativament més forta que una altra, i a més a més els canvis no han de ser substitutoris sinó que poden ser acumulatius". És a dir que totes les llengües i cultures tenen el mateix valor, i molts cops s'enriqueixen mútuament.

Cal dir que la cultura abraça un camp molt ampli, parlar de cultura és parlar de música, moda, dances, balls, alimentació, literatura, arts plàstiques, actitud vital... i naturalment, i sobretot, de llengua, la qual vehicula i enfila totes aquestes activitats pròpies d'una determinada comunitat. ALfred Tomatis, científic francès relacionat amb els problemes d'aprenentatge escolars i sobretot lingüístics, ens deixa ben clar que una llengua **no és només un vehicle de comunicació**. Cada llengua usa unes freqüències d'ona determinades, per això un nen petit és capaç d'aprendre a la vegada diferents llengües tot depenent del parlant al qual s'adreci. Tomatis ens dirà al respecte de la relació entre llengua i cultura "*parlar una altra llengua és obrir l'esperit a una altra nació, descobrir noves sensacions i nous plaers. Quan parlo italià em sento en harmonia amb tot un poble i una civilització. Jo mateix em torno una mica italià*". Llengua i cultura són inseparables.

Com a ciutadans del món cal preservar, per tant, un esperit obert, crític i respectuós, com a catalans també. Si observem la realitat quotidiana dins i fora de Catalunya, no sempre es troben persones disposades a acceptar aquesta praxis mental. Generalment el materialisme consumista i el practicisme alienador són els protagonistes. La solidaritat, la tolerància i el respecte, l'admiració per la diversitat, són més aviat escassos. Sobre què sinó se substenta la injustícia i la situació del nostre poble, de tots els pobles agredits. Crec que no hi ha a hores d'ara cap altra sortida si volem preservar els nostres signes d'identitat que el camí de l'autodeterminació.

Respecte al segon punt, el que ens marca com a usuaris de la llengua, val a dir que ho tenim malament. En primer lloc per la nostra actitud personal envers la mateixa. Encara massa sovint quan un interlocutor ens parla en castellà, abandonem sense més dil·lacions la llengua pròpia per servir l'altra. Tenim massa ben apreses les consignes del franquisme, cal ser més objectius. Cal que entenguem que si nosaltres no usem la llengua pròpia els nouvinguts no s'esforçaran per aprendre-la, ja que no la consideraran necessària. Per això trobem tantes persones que tot i residir a Catalunya, qui sap la pila d'anys, encara no saben parlar el català. N'hi ha que encara no l'entenen!. La culpa és nostra per ser tant "educats". Si visiteu Barcelona estigüeu oberts, atents a aquesta crua realitat, diria que només hi ha un 20% de gent que usa regularment el català. Et sents realment foraster a casa teva. Fins i tot en les visites a museus...els empleats no tenen gaires miraments i et continuen parlant en castellà malgrat que tu t'hi adrexis en català; en canvi si que dominen les dues o tres llengües majoritàries per tal d'atendre els estrangers, perquè els estrangers sí que s'enfaden i protesten si no troben al peu d'un quadre o figureta l'oportuna traducció en la "seva" llengua. Sí aquí hi afegim que a l'hora de menjar te'ls trobes molts cops als "McDonalds" i altres establiments d'importació americana que són arreu del món, em pregunto per què surten del seu país si ja no busque-troben res d'autèntic en el nou país que visiten. Aquesta és la crua realitat pel que fa a la tolerància, al respecte per les altres cultures. Com més "lait" i fàcils siguin les situacions millor, és la filosofia de la insolidaritat i la manca de respecte de què parlàvem dins dels paràmetres d'un consumerisme pragmàtic i alienat, traduït en termes moderns. Com diu Jesús Tuson, professor de lingüística a la Universitat de Barcelona: "*Sembla que vivim uns temps en què*

La Femosa

haurem de decidir si ens diluïm tots, perdem els nostres estils diversos i ens mantenim de manera uniforme i uniformada... o bé mantenim aquelles característiques (culturals i lingüístiques) que ens fan ser tal com som, la qual cosa no hauria d'excloure un diàleg intercultural". És per això que l'assenyat raonament de la doctora Junyent esdevé a la pràctica una especulació teòrica, més si observem atentament i crítica com actua la gran massa i els responsables dels organismes públics o privats. La comoditat per una banda, contentar els votants per una altra. La feina queda per fer. Ara bé, com a catalans tenim el dret individual de l'actuació, i això és possible, i fins i tot no és desagradable si s'usen bones maneres.

Actuacions dels catalans respecte la llengua, segons la sociolingüística:

- 1-Esforça't per parlar i escriure correctament el català.
- 2-No abandonis en cap moment la llengua pròpia.
- 3-Ajuda els nous vinguts a integrar-se i estimar la terra, tot aprenent la llengua. No tradueixis la nostra personalitat, mai no s'integrarien.
- 4-No ridiculitzis ningú que s'esforci per aprendre la llengua. Ajuda'l.
- 5-Escriu tots els teus papers i notes en català. Hi tens dret. Fins i tot pots declarar en un judici, i si no t'entenen demana traductor/a.
- 6-Si un imprès és en castellà, demana l'exemplar en català. Si no el tenen expressa el teu desacord educadament, si pot ser per escrit. També ho pots fer si l'escrit o l'imprès el reps per correu.
- 7-Si en un lloc públic d'empleats no t'atenen en català, malgrat haver-t'hi adreçat prèviament, pots fer constar el teu desacord al llibre de reclamacions. Si no el tenen (sol passar) pots usar un full, deixant constància del teu telèfon i DNI i adreçant-lo al responsable de l'establiment. Assegura't que el rebrà demanant les seves dades personals (nom i telèfon)
- 8- Quan compris un llibre, demana'l en català.
- 9-Consumeix premsa en català
- 10-Tingues la gosadia de viure en català a Catalunya i respecta les particularitats lingüístiques i culturals dels llocs que visites quan surts fora.

Tot això ho pots complir sense enfadar-te, amb tota naturalitat. Com en tantes altres qüestions, és l'hora d'actuar. Com diu la dita "el moviment es demostra caminant".

Eulàlia Solà Miró

Bibliografia

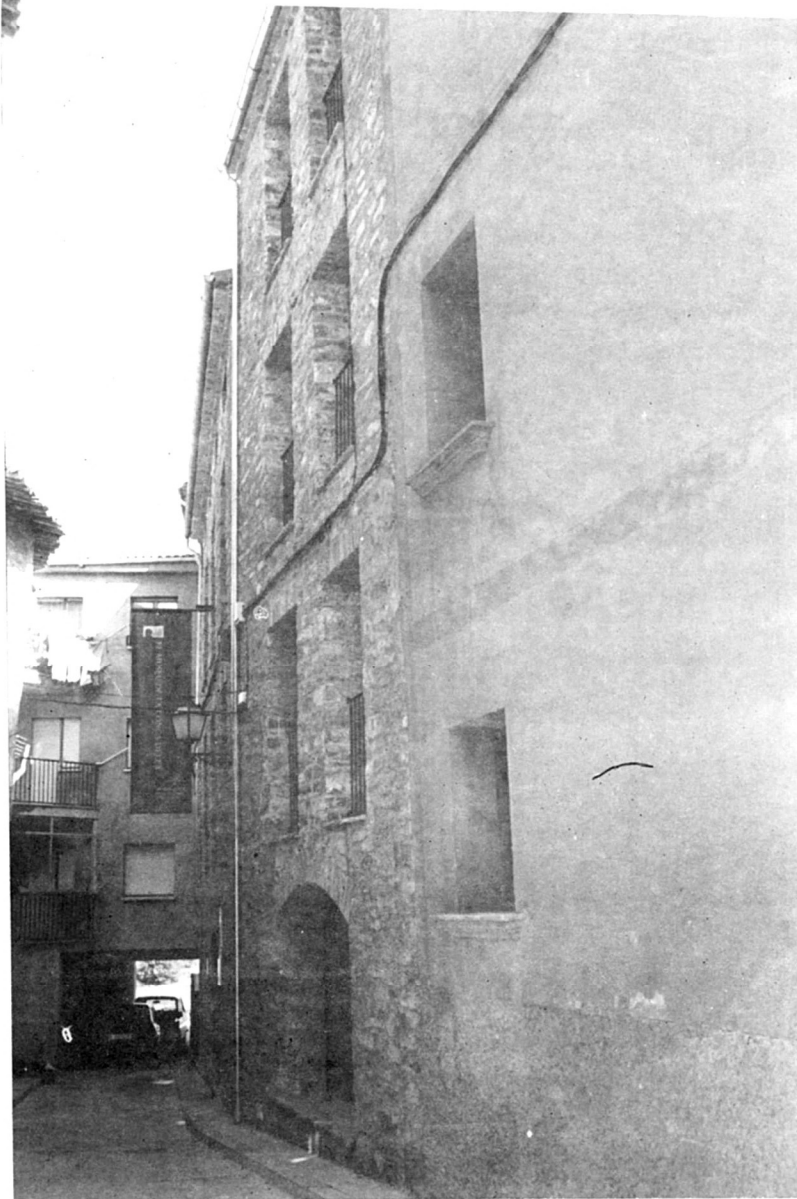
- Estatut d'Autonomia de Catalunya
- El Tractament de les llengües a l'ESO. Generalitat de Catalunya, Departament d'Ensenyament.
- Tomatis, Alfred.:El fracaso escolar. Ed. La campana. Pàg.48
- revista "El Temps" (15-1-96), article: "La mort de llengües i cultures" M. Carme Junyent. pàg. 60
- revista "El Temps" (15-1-96) article: "Les llengües i els grups humans" Jesus Tuson. Pàg.59

V
I
S
I
T
E
S

PARC CRETACI-MUSEU DE LA CONCA DELLÀ

C
U
L
T
U
R
A
L
S

vista exterior del
museu de la
Conca Dellà



La Conca Dellà és un espai geogràfic poc conegut dins la comarca del Pallars Jussà. Situada en el sector sud d'aquestes terres pirinenques està configurada per una plana envoltada de muntanyes per totes bandes excepte per l'oest, per on transcorre el riu Noguera Pallaresa. A la Conca s'hi troben deu pobles, el nucli principal dels quals és Isona.

Aquesta zona coneguda des de l'antiguitat clàssica, per haver-s'hi instal·lat la ciutat romana d'Aeso, l'actual Isona, havia resta gairebé oblidada en els nostres dies.

D'uns anys ençà gràcies a la voluntat de la gent del país s'ha dut a terme un projecte que permet conèixer el patrimoni de la Conca, a la vegada que comença a dinamitzar la zona a nivell agroturístic,

és el que s'anomena **Parc Cretaci**.

El **Parc Cretaci** és una iniciativa que pretén promoure el desenvolupament de la Conca Dallà a partir de la potenciació dels seus recursos naturals i culturals, especialment mitjançant un dels seus valors patrimonials més específics i significatius: els grans testimonis de dinosaures del Cretaci, l'últim moment en què aquestes criatures van trepitjar la terra abans de la seva extinció.

L'oficina d'informació i a la vegada el Centre d'acollida del Parc és el Museu de la Conca Dallà, tasques que comparteix amb les específicament museístiques, una exposició que reflecteix alguns d'aquests recursos existents en aquesta zona prepirinenca.

Així, des del mes d'abril de 1995 es va obrir al públic el remodelat **Museu de la Conca Dellà**, a Isona, que a la vegada que equipament museístic fa els serveis de centre d'acollida del Parc. Aquest museu és l'escenari d'un apassionant viatge en el temps que ofereix la possibilitat de descobrir un nou territori, que temps enrera està ocupat per la cultura romana i molt abans, habitat pels dinosaures.

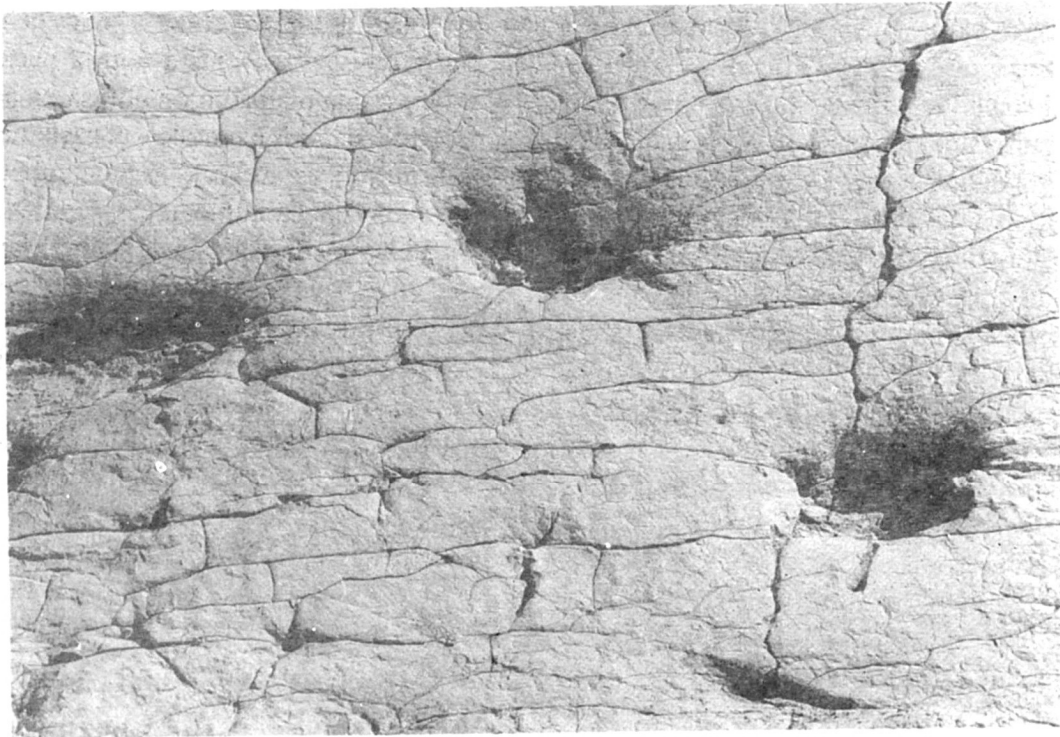
El Museu es divideix en cinc espais: al soterrani hi ha el celler on s'explica la importància del conreu vitícola des dels temps antics, conreu avui tan sols d'autoconsum. La planta baixa on hi ha la presentació de la Conca Dellà, amb tots els punts d'interès que es poden veure a cada poble. L'escala de l'edifici fa d'eix vertebrador i ens trans-

porta a través d'imatges i símbols, en els temps, primer a 2.000 anys enrera en l'època dels romans. En aquesta sala es fa un recorregut cronològic des del substrat indígena ibèric, centrant-se sobretot en el moment de l'Aeso romana, fent un petit incís en l'època medieval, fins als nostres dies. Continuant a través del temps fins fa 65 milions d'anys, en l'època del Cretaci Superior, moment en què van viure els dinosaures, que habitaven aquesta zona.

Des del Museu s'ofereix la possibilitat de completar la visita amb diferents rutes: la dels dinosaures, la de l'Aeso romana, la medieval i la natural. D'aquesta manera el visitant acompanyat d'un guia del Museu o bé ell mateix pot acabar d'entendre l'espai que des d'aquest centre se li ha presentat.

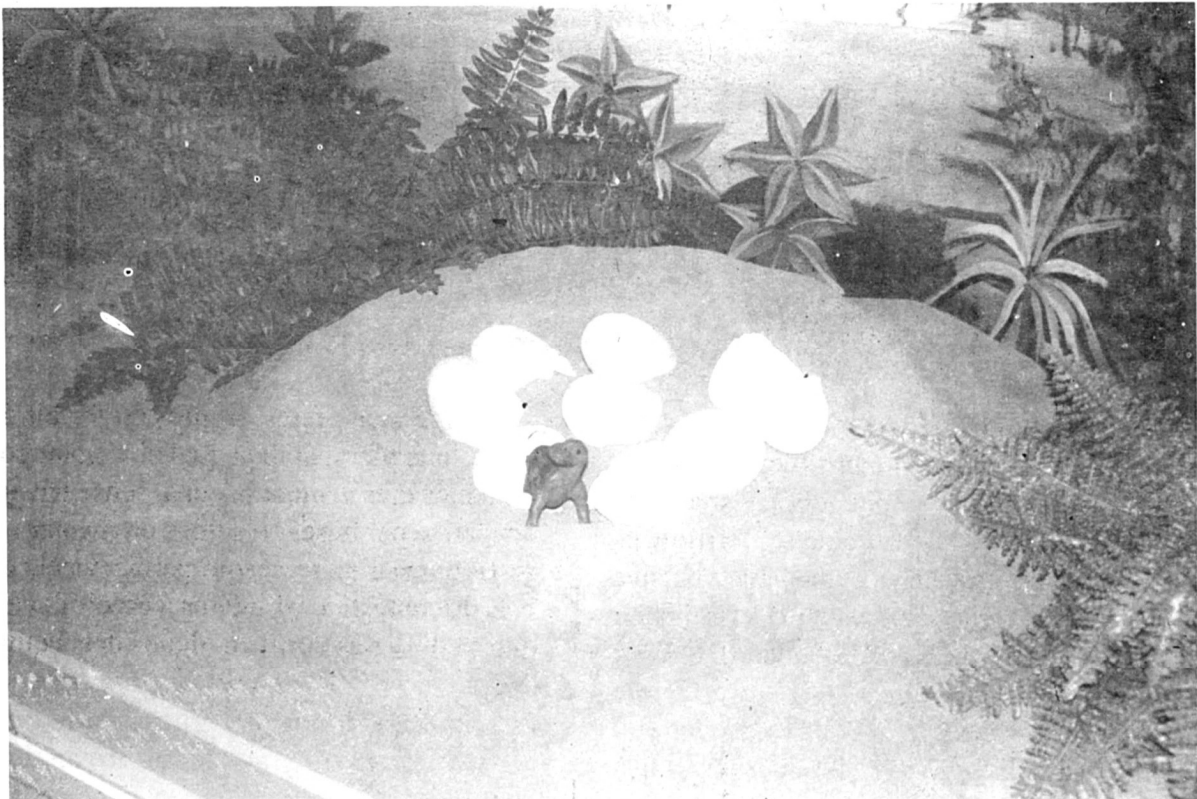


vista d'un espai de la planta segona. Amb vitrines amb ossos de dinosaure.



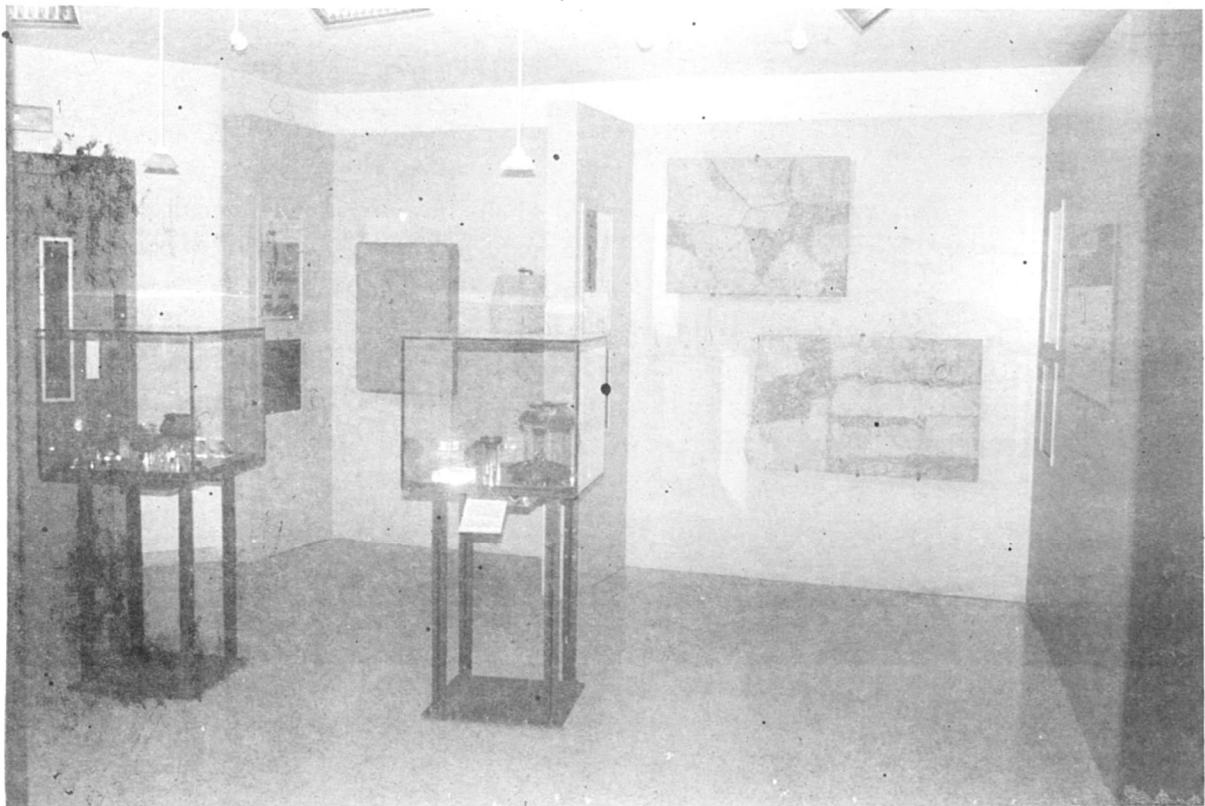
petjades de dinosaure de la serra d'Abella (foto: Susanna Solans)

Els dinosaures, a finals del període Cretaci, ara fa 65 milions d'anys, els Pirineus tot just comencen a aixecar-se, ara és quan les Serres del Montsec i Sant Corneli emergeixen. És en aquest moment quan els dinosaures habiten la Conca Dellà durant un període d'uns dos milions d'anys. La Conca era una plana costanera oberta cap a l'Oceà Atlàntic, amb un clima de tipus tropical. S'han trobat fins a 6 espècies diferents de dinosaures, una de les quals autòctona de la zona, el Pararhabdodon Isonense. La ruta dels dinosaures permet al visitant veure les petjades de dinosaure de la Posa (Isona) i d'Abella de la Conca, ous de dinosaure a Basturs i restes de dinosaure a Orcau.



recreació d'un niu d'ous de dinosaure

Els romans: el període d'ocupació romana a Isona transcorre al llarg d'almenys cinc segles, d'inicis del segle I aC. fins a inicis del V dC. Part d'aquesta ciutat anomenada Aeso, s'ha conservat al subsòl de l'actual Isona, i la resta a la zona de conreu hortícola. Avui es coneix com era la seva muralla i l'organització que hi hauria al voltant d'aquesta. El gran volum epigràfic documentat ens ha permès conèixer com era la seva societat, així sabem que un dels personatges més il·lustres es deia Luci Emili Patern, centurió de les legions romanes condecorat per l'Emperador. La ruta de l'Aeso romana permet al visitant contemplar la muralla d'Aeso i les làpides romanes de l'església de l'Assumpció d'Isona.



vista d'un espai del primer pis, sobre l'Aeso Romana

L'entorn natural: les roques sedimentàries que afloren en aquesta comarca constitueixen un dels laboratoris de camp més coneguts i visitats per geòlegs d'arreu del món. En aquest territori es localitzen diferents paisatges, sovint poblats per una flora i una fauna de gran valor natural. Cal esmentar la Serra del Montsec, la Serra de Boumort, el Bosc de Siall, o els estanys naturals de Basturs. La ruta natural atansa el visitant a les Serres de Carreu i Boumort, estanys de Basturs i contemplar els voltors de la zona d'Abella de la Conca i Benavent.

Els medievals: a la conca hi ha nombrosos testimonis pertanyents a aquest període històric, reflex d'una ocupació nombrosa en aquesta zona. Cal destacar dos exemples, el castell de Llordà, un dels millors exemples d'arquitectura de caire residencial d'època altmedieval, segle XI, conservats a Catalunya. I l'església de Santa Maria de Covet, que en la seva façana sud-oest presenta una porta amb arquivoltes esculpturades representant personatges diversos de les Escriptures i altres profans. La ruta medieval atansa el visitant a les esglésies romàniques de Santa Maria de Covet, sant Esteve d'Abella de la Conca i Sant Andreu de Biscarri i església gòtica de Sant Miquel de Conques i també als castells de Llordà i Orcau.

El Museu ofereix a més un forfait d'estada, que és una oferta amb la qual el visitant pot passar un o més dies visitant la zona, sense haver de preocupar-se per buscar els llocs on menjar i allotjar-se. Es tracta d'un servei que permet visitar el Museu i els diferents llocs d'interès a escollir, a la vegada que es dina i es dorm en alguns dels equipaments de la zona. Així mateix, si els grups que vénen poden arribar a Tremp amb el tren de la Pobla se'ls ofereix la possibilitat de passar tot un dia al Parc Cretaci, es van a buscar-los i es tornen a portar fins al tren



porta romànica de l'església de Covet (foto Susanna Solans)

El Museu disposa també d'un **Programa Pedagògic**, el qual permet acollir escolars que realitzen diferents activitats educatives i lúdiques mitjançant les quals s'aprenen tota una sèrie de conceptes, sempre complementaris amb els coneixements que es donen als propis centres d'ensenyament, que es concreten en tallers didàctics, realitzats a l'aula o com a treball de camp, depenent dels interessos de cada escola, així es disposa dels tallers següents: TallerSaures, relacionat amb el món dels dinosaures; ArqueoTallers, relacionats amb l'arqueologia; AmbientTallers, relacionats amb la natura i TallerMarrecs, preparats pels més petits. També s'ofereix a les escoles tota una sèrie de xerrades impartides per professionals, vinculades amb els diversos continguts del museu.

Teresa Reyes i Bellmunt
Conservadora del Museu de la Conca Dellà

HORARI MUSEU DE LA CONCA DELLÀ-PARC CRETACI

HIVERN (octubre-juny)

de dimarts a divendres: visites a concertar

dissabtes: d'11h. a 13h. i de 17h. a 19h.

diumenges: d'11h. a 13h.

ESTIU (juliol-setembre)

de dimarts a diumenge: de 10h a 14h. i de 17h. a 20h.

SETMANA SANTA

de dimarts a diumenge: de 10h. a 14h. i de 17h a 20h.

Dilluns no festius: tancat

Informació i reserves:

Museu de la Conca Dellà

Plaça Assumpció, 2-3

25550 Isona

Telèfon: 665062 / Fax 664008

FOLKLORE

HISTÒRIES I CONTES [12]

ARTESENC

Acabades les poques historietes del Rector de Vallfogona que teníem anotades, hem de passar a una altra mena de contes. Ara entrem dins dels anomenats contes (o rondalles) fantàstics. D' aquests n'hi havia moltíssims, però a l'hora de recollir-los ens hem trobat, més d'una vegada, que la persona que ens els explicava l'havia llegit en algun llibre o l'havia après d'algú que l'havia llegit. Com que en dir Folklore Artesenc, volem dir folklore que s'ha tramés de viva veu i après de memòria després d'haver-lo sentit explicar a la gent més gran, generació darrera generació, hem cregut convenient (per ser fidels a la nostra manera de pensar) que només publicarem aquells contes que, per diferents raons, tenim la certesa que són de tradició oral. I fet aquest comentari, ja podem començar:

LA PORTA DEL CEL

Una vegada, un matrimoni molt pobre, amb els seus tres fills, havia marxat del seu poble carregant-se al coll totes les seues pertinences. Anaven a un altre poble on trobarien, de segur, casa i feina. Mentre anaven pel camí, camina que caminaràs, se'ls va fer de nit i com que anaven tan carregats, van decidir de passar la nit allí mateix, al ras. Van parar sota d'un arbre molt gros de brancatge ufanós i espès. Quan ja feia estona que descansaven, van sentir un soroll estrany que els alertà que algú s'atansava. Van adonar-se esfereïts que una colla de lladres venia cap allí on eren ells. Espantats van emparrar-se a l'arbre per amagar-se dins del seu ferm ramatge tot confiant que així passarien desapercebuts d'aquells lladregots. El pare i la mare aguantaven els farcells on tenien totes les pertinences i el fill més gran retenia en les seues mans, la porta de casa. Un cop instal·lats dalt de l'arbre, els pares van recomanar als seus fills que per res del món no parlessin ni fessin soroll. En silenci es

van quedar quietos tot esperant els esdeveniments

Els lladres no van trigar en arribar i, creient-se sols, van descarregar sota l'arbre totes les coses i els diners que havien robat. Com que tenien gana, van encendre foc i van posar-se a cuinar en una cassola. El temps passava. A dalt de l'arbre ja es començaven a despacientar, però per la por que els lladres els descobrissin, anaven prenent paciència. Al cap d'una estona, el fill petit, sense poder aguantar-se més diu: «mare, tinc pepí», «aguanta, fill, aguanta, ara no és el moment de fer-ne!», però el xiquet, cada vegada amb més insistència, anava repetint: «mare, tinc pepí i ja no puc aguantar més...». Els pares, mirant-se entre ells van arronsar les espatlles i van dir. «mira, alabat sigo Déu, fes pepí». El nen va posar-se a orinar, però, vet aquí que tot el seu pepí va caure dins la cassola dels lladres. Els lladres en adonar-se'n, sorpresos i sense entendre res, es van posar a dir ben convençuts:

«mira, mira, ja cau oli del cel, ja cau oli del cel». Els de dalt de l'arbre van respirar un moment, només un moment, perquè al cap d'una estona, el fill mitjà els diu: «mare, ja fa estona que tinc caca i ja no puc aguantar més!». Els pares, espantats com estaven, van dir-li el mateix: «que sigo lo que Déu vulgo, fes-ni» i el nen va posar-se a fer caca i també la seua caca va caure dins de la cassola. Aquest cop els lladres, que estaven meravellats del que passava, es van posar a dir: «guaita, guaita, ja cau safrà del cel, ja cau safrà del Cel!». Com que el temps anava passant i els lladres no marxaven, el fill gran, també cansat d'aguantar la porta de casa, va dir: «mare, les mans me fan mal de tant d'aguantar la porta, jo la deixo caure» i els pares la mateixa resposta: «Ves, que sigo lo que Déu volgo, deixa-la anar!» i el nen va deixar anar la porta.

Aquest cop els lladres, en veure que queia una

porta, van començar a cridar: «ja cau la porta del Cel, Ja cau la porta del Cel!!» i pensant-se que allò era un avís (com un càstig) de Nostre Senyor pels seus robatoris i malifetes, van agafar por i enmig d'un esfereïment general, tots van marxar corrents a la desbandada, sense recordar-se més del menjar ni de totes les coses de valor que tenien sota l'arbre.

Quan els pares i la seua canalla van estar ben segurs que els lladres ja no tornarien, van baixar de l'arbre i es van posar a menjar, amb tota tranquil·litat, la suculent cassola. Des pres van arreplegar tot el que els lladres havien deixat, que era molt, i van reprendre el camí, contents i cantat de satisfacció.

I conte contat ja està acabat. Darrera la porta hi ha un plat de confits que, tota la canalla, se'n llepen els dits.

MALEÏDA LA CIRERA

Una vegada hi havia un xiquet que no volia creure mai a la seua mare. Un dia, a la migdiada, es va escapar de casa i se'n va anar a collir cireres a un cirerer que la seua mare li havia dit repetidament que no hi anés. Mentre collia i s'atipava de cireres, no va adonar-se que venia un home amb un gros sarró per agafar-lo. Quan menys s'ho esperava, aquell home ja l'havia enxampat i posat dins del seu sarró. Llavors aquell home li va dir: «mira noi, pel bé que et vui, quan sintos un cop que jo et donaré amb el bastó, tu, des de dins el sarró posa't a cantar. Si cantes no passarà res, però si no ho fas, cada vegada et pegaré més fort. Ho cantes o aquí dins les faràs totes».

L'home del sarró era un captaire sense gaires escrúpols que passava pels pobles a demanar caritat. Ara, amb el sarró cantaire, confiava treure's un bon jornal. Quan veia un grup de gent, s'hi atansava i amb l'excusa de dir que portava un sarró cantaire, anava demanant almoïna descaradament. Com que la gent gairebé mai no se'l creia, ell, llavors deia, donat un copet de bastó al seu sarró:

«Canta sarró o et dono cop de bastó», i en aquell moment el sarró es posava a canta

Malaïda la cirera,
malait lo cireró.
Si hagués cregut a la mare
no fora dins dels sarró

i la gent meravellada li donava diners i tota mena de viandes. Un diumenge pel dematí, va arribar a un poble a demanar caritat amb l'ajuda del seu sarró, en la mateixa hora que començava la missa. Com que era diumenge es va dir: «va avui aniré a missa, ja demanaré caritat després». Deixà el sarró a l'entrada d'una casa per què li guardessin i se'n va anar a missa. Mentre era a missa, el xiquet desobedient tancat dins dels sarró, va sentir que la mestressa d'aquella casa passava farina, pel soroll que feia en passar la farina, el xiquet va entendre que aquella dona era la seua tia i per demanar-li ajuda, ja que no es podia moure de dins del sarró es va posar a cantar ben fort:

Tia Maria
que passeu farina,
trico traco
traieu-me del sacco

la tia el sentia, però no sabia d'on sortia aquella veu, i el noi vinga cantar:

Tia Maria
que passeu farina,
trico traco
traieu-me del sacco

Tant i tant va cantar que, a l'últim, la tia va anar fins al sarró el va deslligar i va treure el seu nebot. El xiquet alliberat va contar a la seua tia tot el que li havia passat amb l'home del sarró. Llavors, tots dos, van baixar al celler i van agafar tantes rates com hi van cabre al sarró del captaire, el van lligar i el van deixar al mateix lloc on era, esperant que el captaire el vingués a recollir.

En sortir de missa, el captaire va anar a

cercar el seu sarró, i sense sospitar res, se'l posà al coll i se n'anà a demanar caritat. Quan passava per davant d'una font, veien que hi havia moltes dones que feien cua per omplir els seus estris d'aigua, va voler fer cantar el sarró. pensant-se que amb tanta gent faria un bon arreplec. Sense pensar-s'ho gaire, va manar al seu sarró: «canta sarró o et dono cop de bastó», però el sarró no va cantar. Donat un cop de bastó al sarró, li tornà a manar: «canta sarró o et dono cap de bastó», però el sarró res. Pegant-li cada cop més fort, li tornava a manar: «canta sarró o et dono cop de bastó» i el sarró mut que mut. Totes les dones que ja feia estona que se'l miraven, se'n reien i li feien mofa. Ell, enrabiad va obrir el sarró i, quan se'n va adonar, ja totes les rates ja havien escapat i corrien entre les cames de les dones, les quals, enfadades com estaven, van començar a empaitar el captaire a cop de bastó i amb tota mena d'estrís. El captaire baldat a cops es va posar a córrer que, si no s'ha parat, encara deu córrer ara.

Diuen que aquell xiquet, des d'aquella feta, ja sempre més va fer bondat. I conte contat ja està acabat

A. C



SOLUCIONS DELS MOTS ENCREUATS

HORITZONTALS:

1. Episcopologi.
2. Lacaille. Fes.
3. Emoció.
4. Siena.
5. Cino. Sotacor.
6. Tro. Lió. L. Ld.
7. R. Martingala.
8. Garrapo. Sme.
9. Si. Eno. Earl.
10. Cs. Snack. Lao.
11. Tasto. Euga. G.
12. Pigmeu. Rares.
13. Illa. CVDLI. E.

VERTICALS:

1. Electroscopi.
2. Pamir. Pistil.
3. Iconomac. Sgl.
4. Saco. Ar. Sama.
5. Cii. Orrente.
6. Olo-sitana. Uc.
7. Pl. Oligocá. V.
8. Oest. N. Kurd.
9. L. Esglai. Gal.
10. Ofec. Amalari.
11. Genc-llera. E.
12. Isarda. Logse.

